

START NAAR EEN CIRCULAIR HAARLEM

**STARTPROGRAMMA
HAARLEM CIRCULAIR**

1. INLEIDING¹

In en rond onze steden vinden ingrijpende veranderingen plaats. Sommige zijn reden tot zorg, zoals de conditie van onze economie, demografische veranderingen, groeiende verschillen in welvaart en kansen, uitputting van grondstoffen en klimaatverandering. Andere geven nieuwe perspectieven, zoals een bredere waardeoriëntatie, de beschikbaarheid van informatie en kennis, technologische ontwikkelingen en het ontluiken van een energieke samenleving. In de steden komen al deze ontwikkelingen bij elkaar. En daarom moeten ze een manier zien te vinden om deze veranderingen op te vangen en te gebruiken voor het ontwikkelen van nieuwe oplossingen en strategieën.

Dat begint met anders kijken naar het functioneren van de stedelijke regio's en economie en het besef dat de transitie naar duurzaamheid bittere noodzaak is. Steden hebben een andere strategie nodig die de ruimte en kansen benut van de moderne economie en de agglomeratievoordelen van de stad. De uitdaging is om daarbij efficiënt gebruik te maken van het aanwezige menselijk kapitaal, technologie en natuurlijke hulpbronnen. De circulaire stad biedt hiervoor interessante perspectieven.

Steden en regio's zullen om hun eigen positie te versterken daarom een omslag moeten maken van het zoeken naar besparing en efficiency naar het (lokaal) toevoegen van waarde. Dit kan alleen vanuit een meer duurzame economische en maatschappelijke oriëntatie, die start vanuit het menselijke, natuurlijke en economische kapitaal in de stad zoals materialen, energie, arbeid, kennis, relaties, infrastructuur en efficiënter gebruik van de fysieke omgeving. Het ontdekken van nieuwe verbindingen en meer circulaire processen hierin is noodzakelijk om deze omslag te maken. Het perspectief van een lokaal georiënteerde circulaire stad krijgt daarom steeds meer aandacht. Het circulaire denken biedt kansen om steden niet alleen duurzamer, maar ook onafhankelijker en veerkrachtiger te maken en geeft een interessante richting voor de zoektocht naar een nieuwe economie voor de stad én daarmee voor Nederland.

De circulaire stad is een metafoor voor een nieuwe manier van kijken naar en organiseren van de stad. De circulaire stadbenadering kenmerkt zich door een brede en lokale waardeoriëntatie en is grofweg gebaseerd op twee pijlers: circulatie van kennis en vaardigheden en circulatie van stromen.

In het coalitieakkoord 'Samen Doen' uit 2014 wordt al aandacht besteed aan het ontwikkelen van een meer duurzame economie in Haarlem². Tevens wordt het belang van circulariteit in de Economische Agenda nog extra onderstreept en wordt dit start programma al aangekondigd³. Als we Haarlem circulair willen maken, zullen we alle huidige noties die we hebben over economie, verdienmodellen, milieuaspecten en leefwijzen terzijde moeten zetten om het gehele systeem opnieuw uit te vinden. Circulaire economie gaat namelijk verder dan alleen 'energie neutrale voorzieningen' en 'hergebruik van afval'. Het gaat over materialen, energie, en leefmilieu, maar ook over menselijke, sociale hulpbronnen en waarden.

2. EEN GEZAMENLIJKE AFTRAP

In deze notitie geven wij aan hoe we met de projectgroep Haarlem Circulair de start maken om Haarlem circulair te maken. We staan aan het begin van een transitie. Een andere manier waarop we ons economisch bestel inrichten. Maar we zullen eerst moeten zaaien, voordat we kunnen oogsten. Bedrijven, organisaties en inwoners, zullen de noodzaak om anders met onze productiemiddelen en grondstoffen om te gaan moeten inzien. Op dit 'zaaien' richten wij ons in eerste instantie.

¹ Uit 'Het perspectief van de circulaire stad', RUIMTEVOLK
(https://issuu.com/ruimtevolk/docs/decirculairestaddef_14april)

² Coalitieprogramma Haarlem 2014-2018: Samen Doen!, pagina 8

³ Economische Agenda Haarlem Samen Doen, pagina 23

Stadmakers gaan, samen met de gemeente, de komende tijd werken aan de bewustwording omtrent een circulaire samenleving: we gaan in co-creatie met elkaar aan de slag.

Sleutelwoord in de aanpak is magneetwerking, ofwel: projecten die we nu starten, genereren weer nieuwe projecten. Het vliegwiel om de transitie naar een circulaire economie op gang te brengen moet vanuit deze samenwerking ontstaan. Bedrijven die de omslag nu maken, stimuleren weer andere bedrijven hetzelfde te doen, door bijvoorbeeld via eisen aan toeleveranciers, e.d. Op deze manier gaat het vliegwiel steeds harder draaien en werken we toe naar het eindbeeld van de volledig circulaire stad. In de eerste instantie werken we met vijf focusgebieden, of cirkels, die verderop in dit programma worden toegelicht. Deze staan niet vast: er kunnen tijdens de loop van het programma nieuwe cirkels ontstaan. Zo is er nu een beweging ontstaan rondom het verduurzamen van lokale evenementen, waar circulariteit een hoofdrol kan spelen. Dit is een voorbeeld van een onderwerp wat als nieuwe cirkel of nieuw project binnen het programma kan worden opgepakt.

Haarlem Circulair is aanvullend op programma's die al lopen, zoals Haarlem Klimaatneutraal of Wijkgerichte Verduurzaming. Deze programma's raken aan circulariteit en zijn ook geborgd in het Duurzaamheidsprogramma van de gemeente. Het programma Haarlem Circulair richt zich, uiteraard in afstemming met de voorgenoemde programma's, op de productiemiddelen, de producten, hergebruik en reststroomreductie.

De transitie naar een volledig circulaire economie kunnen we als Haarlem niet alleen. Daarvoor zijn we afhankelijk van de regio. Immers, niet alles zal uitsluitend lokaal geproduceerd, verwerkt of ingezameld kunnen worden. Daarom is het belangrijk aan te sluiten bij ontwikkelingen die spelen op regionaal niveau. De MRA wil zich positioneren als (inter)nationale hub voor circulaire grondstoffen. De aanpak die de regio hierin wil hanteren gaat uit van de reeds lopende, circulaire initiatieven op lokaal niveau. Door samen te werken op deze initiatieven kan opgeschaald en versneld worden: niet alleen Haarlem, maar de hele regio circulair!

3. VAN LINEAIR NAAR CIRCULAIR

3.1. Einddoel /stip aan de horizon

Circulaire Economie en klimaat zijn nauw met elkaar verweven. Daarom willen we de doelstelling voor een circulair Haarlem gelijk stellen aan de doelstelling Haarlem Klimaatneutraal 2030. Deze doelstelling sluit ook aan op het klimaatakkoord wat afgelopen december in Parijs is gesloten tussen 195 landen. Haarlem Circulair in 2030 houdt in dat in 2030 zowel bedrijven als bewoners en gemeente de principes van circulaire economie toepassen: ze maken gebruik van hernieuwbare energiebronnen, produceren alleen reststoffen die opnieuw te gebruiken zijn en kunnen allemaal een bijdrage leveren aan de circulaire keten. Bij circulaire economie gaat het niet alleen om de fysieke, maar ook om de sociale aspecten. Een circulaire samenleving is maximaal inclusief: iedere Haarlemmer kan meedoen, en de sociale uitval wordt tot een minimum beperkt. "Samen doen" is het motto, "geen afval, geen uitval" het doel. Jaarlijks worden onze activiteiten en stappen tegen deze brede notie van circulaire economie gehouden om te bepalen of we nog op de juiste koers zitten om ons einddoel te halen.

3.2. Basis in de eerste jaren

2030 als eindjaar voor een circulair Haarlem is indicatief. Immers, de transformatie van een lineaire naar een circulaire economie is een grote cultuuromslag. De komende jaren zijn erop gericht om het concept 'circulaire economie' in de stad te laten landen. We willen de urgentie benadrukken, maar vooral het fundament leggen voor de omslag die er moet komen, door concreet aan de slag te gaan. We maken circulariteit tastbaar en laten zien wat het in de dagelijkse praktijk betekent. We benutten deze eerste periode om met verschillende projecten meer draagvlak te creëren in de stad. Het gaat daarbij om het ontwikkelen en het verspreiden van kennis. Daarmee zijn deze eerste jaren belangrijk om meer partijen te binden aan dit thema. Tevens wordt in deze jaren de basis gelegd voor verdere

regionale samenwerking op het gebied van circulariteit. Binnen de MRA worden initiatieven gekoppeld en opgeschaald en worden ervaringen gedeeld.

3.3. Jaarlijkse actualisatie Programma Haarlem Circulair

Elk jaar kijken we vooruit. Dan bepalen we of we het programma zo nodig moeten bijstellen aan de hand van nieuwe ontwikkelingen. Omdat we nu niet weten hoe snel circulaire economie als leidend beginsel in de stad gaat landen, maken we geen meerjarenprogramma's maar een concreet startprogramma voor de eerstkomende jaren. Hiermee kunnen we snel en accuraat inspringen op nieuwe ontwikkelingen in de samenleving: nieuwe maatschappelijke en technologische ontwikkelingen kunnen meteen worden toegepast om de transitie naar een circulaire economie te versnellen en verbeteren. Op deze manier kunnen we met het ontstaan van een circulaire maatschappij meebewegen en aansluiten bij de dynamiek van het dagelijks leven. Het is zaak dat Stadmakers de draad kunnen oppakken en hun eigen dynamiek kunnen aanhouden. Dit startprogramma gaat daarom vooral over hoe de overheid ondersteunt en over de invulling van de samenwerking en communicatie van de betrokken partijen.

Actie 2017 en volgende jaren

Jaarlijkse actualisatie van de maatregelen Haarlem circulair in rapportage aan de raad commissie

4. DE CIRCULAIRE CIRKELS

4.1 De Cirkels

Onderstaande afbeelding geeft de dynamiek van de eerste vijf cirkels schematisch weer. De kleuren staan voor de verschillende invalshoeken waarmee circulaire economie op dit moment in Haarlem wordt benaderd. De verschillende cirkels worden in dit hoofdstuk kort toegelicht en monden uit in acties voor de komende twee jaar. Elke cirkel wordt nog uitgewerkt in een werkplan waarin wordt ingegaan op tijd, geld, bemensing en monitoring. Het startprogramma richt zich met name op de drie cirkels **Circulair Stadslab**, **Gebiedsaanpak Waarderpolder** en het **Circulair Gemeentelijk handelen**. De cirkels **Strategisch Plan Afvalstoffen (SPA)** en **Regionale Strategie/MRA** hebben een eigen dynamiek, waarbij zoveel mogelijk de aansluiting wordt gezocht met de andere cirkels van het programma.

Circulair Stadslab

Circulaire gebiedsaanpak Waarderpolder

Circulair Gemeentelijk handelen

Strategisch Plan Afvalstoffen (SPA)

Regionale Strategie/MRA

4.2 Cirkel Circulair Stadslab

De cirkel 'Circulair Stadslab' richt zich in de eerste jaren met name op bewustwording en experimenteren. Hier spelen de elf pilots van de stadmakers, die geselecteerd zijn uit het bidboek van Circus Circulair de hoofdrol. Voor het uitwerken van de pilotprojecten zijn de eerste contacten reeds gelegd, naar tevredenheid van allemaal. De projecten bestrijken gezamenlijk het brede scala aan onderwerpen binnen het thema Circulaire Economie en sluiten aan bij de huidige dynamiek in de stad. Daarmee kunnen de projecten snel worden opgepakt en zullen ze binnen twee jaar concrete, relevante resultaten opleveren die de kennis over circulaire economie in Haarlem bevorderen en verbreden. Hierbij moet de prilheid van het onderwerp 'circulaire economie' in gedachten worden gehouden: er moet worden geëxperimenteerd en daarbij is ook de kans op falen of teleurstelling aanwezig. Als we Haarlem écht circulair willen maken, hoort dit erbij. Mogelijk tegenvallende resultaten mogen niet in de weg staan van het hoofddoel: een volledig circulaire stad. Zie Bijlage I voor een overzicht van de projecten.

4.3 Cirkel Gebiedsaanpak Waarderpolder

In 2016 wordt in de Waarderpolder onder alle 150 'maakbedrijven' (bedrijven met fysieke productie) een onderzoek gestart, dat doorloopt in 2017. Dit onderzoek brengt in beeld welke reststromen bedrijfseconomisch interessant zijn om her te gebruiken. Daarbij onderzoeken we welke afvalstromen er vrijkomen bij deze maakbedrijven en welke stoffen weer als grondstof kunnen worden benut bij andere bedrijven. Hetzelfde geldt voor een reststroom als warmte. Momenteel wordt door de Stichting Parkmanagement Waarderpolder, in samenwerking met Liander, gewerkt aan zogenaamde Groene Allianties. Dit is een alliantie van bedrijven, die gezamenlijk meerdere duurzame onderwerpen aanpakken. Dat kan het hergebruik van warmte zijn, de gezamenlijke ontwikkeling van zonnedaken, samen een windpark exploiteren, of: gezamenlijk een systeem opzetten om afvalstromen lokaal weer om te zetten in grondstoffen! Middels deze Groene Allianties wordt een collectieve slag gemaakt in circulariteit.

Om alles ook betaalbaar te maken wordt tegelijkertijd onderzocht welke verdienmodellen er toe kunnen leiden dat dergelijke samenwerking ook voor langere termijn wordt gewaarborgd. Daarvoor bestaan veel mogelijkheden: de eerder genoemde Groene Allianties, een Green-Biz of een 'GebiedsEsco' (Energy Service Company). Wellicht is zelfs een combinatie van deze modellen denkbaar.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om met de ontwikkelingen in de Waarderpolder aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de regio. Vanuit de MRA wordt onderzocht hoe bedrijven in de regio samen kunnen werken op mogelijkheden om hun bedrijfsvoering en productieprocessen circulair te maken (cirkel [Regionale Strategie/MRA](#)).

4.4 Cirkel Circulair Gemeentelijk handelen

Om Haarlem volledig circulair te maken is iedere Haarlemmer nodig. Door zelf een circulaire organisatie te worden, dragen we ook uit wat we verkondigen ('Practice what you preach'). Het vergt van de totale organisatie een ander handelingsperspectief. Om de Haarlemse economie circulair te maken zal ook de Gemeente daarom het goede voorbeeld moeten geven. Dit is nodig om de enorme cultuuromslag die dit vraagt te bereiken. Een belangrijk aangrijpingspunt om dit vorm te geven is via de inkoop van producten, diensten en werken door de Gemeente. Bij aanbestedingen van relevante productgroepen is duurzaamheid nu al steeds een terugkerend thema. Circulair Inkopen is een nieuw aspect binnen het Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (de vernieuwde naam voor Duurzaam Inkopen). De focus bij circulair inkopen ligt op waarde behoud van producten en materialen. Dat wil niet zeggen dat andere duurzaamheidsaspecten niet relevant zijn of dat deelnemende partijen daar geen aandacht aan moeten besteden. Dat is niet geloofwaardig. Uiteindelijk gaat het om een integrale benadering van duurzaamheid waarin circulariteit een voorwaarde is.

Gezien het grote bestedingsvolume van de gemeente is het zeker dat circulair inkopen een behoorlijke boost aan een circulaire stad kan geven. De gemeente Haarlem gaat het aanbestedingsbeleid in 2016 vernieuwen waarbinnen extra ruimte wordt gemaakt voor de nieuwste inzichten binnen Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, ook Circulair Inkopen zal zijn plek hierin vinden. Natuurlijk moet het allemaal wel passen binnen de aanbestedingsregels. Omdat dit een nieuw terrein is overwegen we om deel te nemen aan de Green Deal Circulair Inkopen. Binnen deze Green Deal wordt actief kennis gedeeld over de mogelijkheden van Circulair Inkopen. Ook in MRA-verband worden er activiteiten ontplooid om de inkoop van gemeenten circulair te maken. Vanuit de leerervaringen en successen die hier uit voortvloeien kan de gemeente met recht een circulaire boodschap uitstralen. Niet alleen maar in het fysieke domein, maar ook juist in het sociale domein. We willen immers dat iedereen mee kan doen aan de circulaire samenleving.

4.5 Cirkel SPA

Sleutel bij circulair handelen is het verminderen van de afvalstroom. Voor het bedrijfsafval is dat hierboven aangegeven en richten wij ons in eerste instantie op de maakbedrijven Waarderpolder. Het huishoudelijk afval loopt, als gemeentelijke verantwoordelijkheid, via het programma SPA (Strategisch Programma Afvalstoffen). Dit programma is als zelfstandig programma al in uitwerking genomen, ook vanwege de normeringen die vanuit de Rijksoverheid gesteld worden in te bepalen hergebruik percentages. Dit programma wordt als cirkel gekoppeld aan de uitwerking van de circulaire economie. Prestaties worden afgestemd en naar buiten toe wordt het in communicatie als een integraal onderdeel van Haarlem circulair als geheel, opgenomen. In april 2016 wordt het Strategisch programma afval opgesteld en kunnen we concreet vastleggen hoe de koppeling er uit gaat zien. Het Programma Haarlem Circulair zal hier maximaal op inspelen. Uitgangspunt hierbij is dat de langere looptijd van contracten omtrent afvalinzameling innovaties en vernieuwende initiatieven vanuit de stadmakers niet in de weg moet zitten. De samenwerking met de cirkel **Circulair Stadslab** is daarom van groot belang.

4.6 Cirkel Regionale Strategie/MRA

Een circulaire economie stopt niet bij de gemeentegrens. Integendeel: voor de biologische, organische kringlopen is Haarlem afhankelijk van de omliggende regio. Haarlemmermeer is binnen de MRA trekker van het dossier Circulaire Economie. Haarlem sluit actief aan bij de ambities van de metropoolregio. Vanuit de MRA is een startnotitie geschreven over de strategie op tot deze circulaire hub te komen. Uitgangspunt van deze strategie is het verbinden, versnellen en opschalen van lopende, lokale initiatieven op het gebied van circulariteit en sluit daarmee aan bij de eigen dynamiek die elke regio kent. Zo zullen de cirkels van het Haarlemse programma de regionale ontwikkelingen voeden en versterken, maar ook andersom. In de startnotitie zijn eerste ideeën voor een focus van gemeenten opgenomen. Hierbij legt Haarlem, wegens de dichte bebouwing en het imago als woonstad, de focus op lokale bottom-up initiatieven op het gebied van huishoudelijk afval. Voor Haarlem ligt er dus met name een kans om zich binnen de MRA te profileren middels de cirkel **Circulair Stadslab**. Daarnaast zijn er kansen voor bedrijven in de Waarderpolder om op regionale schaal samen te werken, middels de cirkel **Gebiedsaanpak Waarderpolder**, onder andere door het op regionale schaal combineren van het reststromenonderzoek, het delen van best practices tussen bedrijven en het uitwisselen van kennis over monitoring. Ook wordt in gezamenlijkheid met andere gemeenten gekeken naar de mogelijkheden voor circulaire inkoop. Daarmee heeft de cirkel ook een sterk verband met de cirkel **Circulair Gemeentelijk handelen**. We gaan op al deze gebieden onze aanpak inbrengen en kijken welke activiteiten we gezamenlijk kunnen oppakken. Naast de gezamenlijke uitwerking van de inkoopvoorwaarden (zie hierboven onder 3.4), kan het daarbij gaan om het koppelen en bundelen van restafvalstromen. Er wordt in MRA-verband onderzoek gedaan naar het opzetten van een 'circulaire hub', die dient om restafvalstromen zoveel mogelijk te bundelen en her te gebruiken. Door Jacqueline Cramer is vanuit de MRA en de Amsterdam Economic Board de ambitie uitgesproken om een regionale 'roadmap' van afvalstromen te maken. Door in kaart te brengen welke stromen er in de regio zijn, kunnen ze worden gecombineerd om massa te maken met het hergebruik van de producten. Voor deze actie staat in juni een kick-off gepland, waar Haarlem actief bij zal aansluiten.

In de MRA samenwerking spelen nog twee andere zaken een rol. Ten eerste de Europese subsidiemogelijkheden: deze zijn er voor regio's. Binnen de MRA wordt gezien of wij hier gemeenschappelijk een beroep op kunnen doen. Ten tweede is er de mogelijkheid om te komen tot een citydeal met het rijk. Rond deze zogenaamde citydeal-aanpak zijn op dit moment allerlei bestuurlijke bewegingen gaande. Wij gaan actief na of het meerwaarde heeft om Haarlem te laten aansluiten en of dit nog haalbaar is binnen de circulaire initiatieven die hier al lopen. Immers, het streven om een citydeal aan te gaan moet niet in de weg staan van de Haarlemse dynamiek. Of een citydeal mogelijk is en meerwaarde biedt, is daarom nu nog niet aan te geven. Wij zijn dit aan het verkennen en besteden hier in het uitgewerkte plan van aanpak Cirkel Regionale Strategie aandacht aan.

Los van de MRA bestaat het platform Cirkelstad. Dit platform ondersteunt zowel publieke als private partijen die zich in willen zetten om een circulaire samenleving te realiseren. Het platform is in Rotterdam ontstaan en verschillende steden, zoals Utrecht en Amsterdam, hebben zich al aangesloten middels de Green Deal Cirkelstad. We zullen onderzoeken of Cirkelstad, als aanvulling op de MRA samenwerking, voor Haarlem inderdaad meerwaarde biedt. In juni 2016 organiseert cirkelstad een symposium. Daarna zullen we over al dan niet hierbij aansluiten een beslissing nemen en deze aan de commissie kenbaar maken.

Duidelijk is dat de regionale en de lokale ontwikkelingen op het gebied van circulariteit niet los van elkaar kunnen worden gezien. Waar mogelijk moeten we aansluiten bij zaken die in gezamenlijkheid kunnen worden opgepakt. Immers, deze cirkel raakt sterk aan alle andere.

5. MONITORING & COMMUNICATIE

5.1 Monitoring:

Het meten van circulariteit en meervoudige waarde creatie ('wat levert het de stad in totaal op?') is complex en kent nog geen standaardmethodiek. Daarom moet gezocht worden naar indicatoren van een circulaire economie. Hierbij zoeken we de samenwerking met partijen in het land die al ervaring hebben op dit gebied, zoals het werk van de Ellen MacArthur Foundation, die op dit gebied al onderzoek heeft uitgevoerd⁴. Mogelijke voorbeelden van te meten aspecten zijn:

- Hergebruik materialen
- Hergebruik grondstoffen
- Afvalstromen
- Productieproces
- Productkwaliteit (levensduur, energieconsumptie etc.)
- Sociale waarden
- Ecologische waarden

Al deze indicatoren tezamen moeten een integraal beeld geven van de staat van circulariteit in Haarlem. Je krijgt als het ware een breed pallet aan inzichten en invalshoeken die het hele onderwerp van Circulaire economie bestrijken. Dit beeld zal in oktober 2016 ontstaan. Met de afdeling DIA wordt nagegaan of het opstellen van een eigen, Haarlemse vragenlijst voor monitoring nog in 2016 haalbaar is. Ook de 11 pilots zelf worden gemonitord, de ene meer kwalitatief de andere meer kwantitatief. De voortgang met betrekking tot Haarlem als circulaire stad, wordt jaarlijks in de Duurzaamheidsmonitor weergegeven. Daarna komen de resultaten naar voren in de jaarlijkse actualisatie van dit programma.

4 <http://www.ellenmacarthurfoundation.org/programmes/insight/circularity-indicators>

5.2 Communicatie

Vanuit de afdeling Communicatie is een plan geschreven over de communicatie met betrekking tot duurzaamheidsonderwerpen. In dit communicatieplan is opgenomen dat alle gemeentelijke communicatie omtrent duurzaamheid zal plaatsvinden onder de vlag van de Groene Mug. Ook Haarlem Circulair wil gebruik maken van het (beeld)merk van de Groene Mug om efficiënte communicatie te voeren. Concreet worden in 2016 een aantal markeringsmomenten rondom circulair denken, doen en handelen benoemd. Deze markeringsmomenten dienen als haken voor de stads brede en programma brede communicatie omtrent Haarlem Circulair. Voor de individuele cirkels wordt per cirkel in het plan van aanpak nog een paragraaf opgenomen over gerichte communicatie.

Om de Haarlemmer goed te kunnen informeren is het zaak om de informatie over huishoudelijk afval uit zowel circulaire economie als het SPA te bundelen.

De boodschap naar buiten moet eenduidig zijn en de successen mogen gevierd worden. Hiertoe wordt op het vlak van communicatie afstemming gezocht tussen onder andere Parkmanagement, de bedrijven uit de Waarderpolder en de Stadmakers. Eén van de concrete projecten van de Stadmakers is dan ook het opstellen van een communicatieplan: hoe gaan we de inwoners van Haarlem bereiken met ons verhaal? Daarmee worden diverse doelgroepen in de stad bereikt. Dit gebeurt samen met de Stadmakers, met onder andere de rondreizende tentoonstelling en de masterclasses voor geïnteresseerden. Ook kan via nieuwe media en activiteiten in wijken en buurten informatie verspreid worden. Zowel op de website www.circuscirculair.nl van Netwerk Circus Circulair als op de website van de Groene Mug wordt aan dit onderwerp breed aandacht geschonken.

6. FINANCIËN

Voorop staat dat circulair handelen vanuit de stad zelf moet komen. Een omslag naar een circulaire productie kan budgettair neutraal plaatsvinden en zelfs winst opleveren⁵. Deze winst kan meer dan financieel zijn⁶. De inspanning van de gemeente is er op gericht een vliegwiel in gang te zetten. Het uitgangspunt is dat gesteunde activiteiten potentie hebben om verder te verbreden en nieuwe activiteiten in gang te zetten. De invulling van het budget is dan ook op dit moment nog beperkt tot de eerstkomende twee jaar.

- Voor het **Circulair Stadslab** is een budget uit stadsvernieuwingsgelden van € 20.000,= beschikbaar gekomen. Dit budget is bedoeld voor organisatorische kosten, zoals bijvoorbeeld: lezingen, het geven van masterclasses voor bewoners en bedrijven, de reizende tentoonstelling.
- Voor het reststromen onderzoek in de cirkel **Gebiedsaanpak Waarderpolder** is voor 2016 € 80.000,= beschikbaar uit Gebiedsgerichte Verduurzaming Waarderpolder. Dit zijn gelden gereserveerd voor Duurzaamheid, Fiets en Groen. Uit dit budget wordt, middels aanvraag van een offerte, een bedrijf gefinancierd dat het reststoffenonderzoek en her besteding

5 Zie http://www.ellenmacarthurfoundation.org/case_studies en voor voorbeelden van winstgevende circulaire concepten

6 <https://www.pwc.co.uk/assets/pdf/pwc-going-circular-2015.pdf> pagina 9-10

model bij de maakbedrijven gaat uitwerken. Deze gelden zij ook na 2016 beschikbaar en kunnen daarom meerjarig worden ingevuld. Hierdoor is er de garantie dat de ontwikkelingen voortgezet kunnen worden.

- Voor de communicatie omtrent het startprogramma wordt gebruik gemaakt van gelden uit zowel het budget voor de gebiedsgerichte verduurzaming Waarderpolder, als de stedelijke vernieuwingsgelden.
- De cirkels **MRA** en **SPA** kennen een eigen dynamiek met een bijbehorend budget.
- De cirkel **circulair gemeentelijk handelen** gaat met name over inkoop en gedrag. Voor deze cirkel is geen budget beschikbaar. Deze wordt opgepakt binnen de bestaande capaciteit.
- Structureel is er voor de komende drie jaar € 10.000,- beschikbaar voor begeleiding en organisatie. Dit is te weinig om het programma te draaien. Daarom wordt er aanspraak gemaakt op andere financieringsbronnen binnen de gemeente.
- Andere financieringsbronnen, zoals subsidies en fondsen ten behoeve van circulariteit, worden onderzocht.

7. ORGANISATIE

Ten behoeve van samenhang en afstemming is er een begeleidende projectgroep. Deze komt ten minste zes keer per jaar bij elkaar. In bijlage 2 is de samenstelling gegeven. Via deze begeleidende projectgroep heeft de uitwerking per cirkel plaats naar werkplannen met een concretisering van de aanpak. Per kring wordt een eigen (deel)organisatie ingericht, met ieder een verantwoordelijk trekker. Deze organiseert, onder afstemming van de overall programmamanager, het werk in de eigen cirkel.

8. TER AFSLUITING

De transitie naar een circulaire samenleving is een langdurig proces waarvan de uitkomst, in ieder geval op dit moment, onzeker is. Dat deze transitie er moet komen is echter duidelijk. Het vraagt van alle inwoners en gebruikers van de stad een radicale omslag in denk- en leefwijze waarbij het gehele economische en sociale stelsel hervormd wordt. De overheid heeft hier, als hoeder van de samenleving, een voorbeeldrol in. Door het goede voorbeeld te geven, kunnen we werken aan de bewustwording van het feit dat ons huidige economische systeem niet houdbaar is. Alleen door de boodschap breed te verspreiden, kunnen we een volledig circulaire samenleving realiseren. Als stip op de horizon mikken we op een volledig circulair Haarlem in 2030, maar juist wegens de prilheid en dynamiek van het onderwerp is het onzeker of dit een realistisch doel is: we zouden zomaar eerder of later tot een volledig circulaire samenleving kunnen komen. Daarom is de jaarlijkse herijking een must. We kijken dan of we nog steeds op de goede weg zitten en of de piketpaal 2030 verschoven moet worden. Dan kunnen we de acties daar zo nodig op aanpassen.

De ambitie om te werken aan een volledig circulair Haarlem is er bij meerdere partijen: de Stadmakers, de bedrijven, de politiek en de gemeente. *Nu* is de tijd om te beginnen.